

Bibliografie van publicaties over de geschiedenis van het Nederlandse reken-wiskundeonderwijs.

Zoals de titel aangeeft volgt hierna een bibliografie van publicaties op het gebied van het Nederlandse reken- wiskundeonderwijs. Dit overzicht is alfabetisch op auteursnaam geordend. Publicaties van een zelfde auteur staan in chronologische volgorde. Bij iedere publicatie is een korte kenschets van die publicatie toegevoegd. Een enkele keer is die door de auteur aangeleverd, meestal echter is die van de hand van de samensteller van de bibliografie. De keuze van de publicaties behoeft misschien enige toelichting. In de eerste plaats zijn natuurlijk die publicaties verzameld die een expliciet historisch karakter hebben, een categorie die verder voor zich spreekt. Daarnaast zijn ook twee types van een wat ander karakter opgenomen. De bibliografie bevat een aantal publicaties die niet in de eerste plaats als historische publicatie bedoeld waren, maar wel veel historisch materiaal bevatten waardoor ze toch voor de historisch geïnteresseerde van belang zijn. Een voorbeeld van die categorie is een artikel van Marja van den Heuvel-Panhuizen: *Reform under attack – Forty Years of Working on Better Mathematics Education thrown on the Scrapheap? No way!* De strekking van het artikel is een verdediging van de verworvenheden van het realistisch rekenonderwijs, maar tot dat doel wordt een uitvoerig overzicht geboden van de geschiedenis en ontwikkeling van dat genre onderwijs. Dat maakt het artikel ook van belang voor diegenen die wat van die geschiedenis willen weten. Een tweede type betreft publicaties die ontwikkelingen, situaties e.d. beschrijven die voor de auteur contemporain of nog heel recent waren, maar die inmiddels door het tijdsverloop een historische bron geworden zijn. Een voorbeeld daarvan is de publicatie van Marja van den Heuvel-Panhuizen en Fred Goffree uit 1986: *Zo Rekent Nederland*. Daarin beschrijven 150 leraren hun rekenles van 15 november 1983, toen niet bedoeld als historische publicatie, maar inmiddels waardevol voor wie wil weten hoe rekenlessen er begin jaren tachtig in Nederland uitzagen.

In tegenstelling tot de keuze van de zuiver historische publicaties heeft de opname van die van de laatstgenoemde types een wat willekeurig karakter. Er zullen allicht lezers of gebruikers van de bibliografie zijn die zich afvragen of deze of gene titel hier wel in thuis hoort, maar die zich ook afvragen waarom een ander artikel of boek dan niet is opgenomen. Soms heeft de samensteller na enig wikken en wegen tot wel of niet opname besloten, zich realiserend dat een andere keuze ook wel verdedigbaar zou zijn, en het komt natuurlijk ook voor dat de samensteller een publicatie die voor opname in aanmerking komt, gemist heeft.

Voltooid is deze bibliografie natuurlijk niet. Er komen ongetwijfeld nog publicaties uit het verleden boven water die een plaats verdienen, en er zullen in de toekomst nieuwe bij komen. Dank zij de zegeningen van de computer hoeft het gelukkig geen probleem te zijn zo nu en dan een *geupdate* versie op het net te zetten, en dat ligt dan ook in het voornemen van de samensteller.

Leiden, januari 2014

Harm Jan Smid

Bastide-van Gemert, Sacha Ia. (2002). 'Hans Freudenthal', *Biografisch Woordenboek van Nederland*. Deel 5. (ook on line beschikbaar)

Biografische schets van de wiskundige en didacticus Hans Freudenthal, die als eerste directeur van het IOWO een belangrijk stempel drukte op de ontwikkelingen in het Nederlandse wiskundeonderwijs in de tweede helft van de vorige eeuw. Freudenthal verwierf ook internationale bekendheid als grondlegger van de *realistic math education*.

Bastide-van Gemert, Sacha Ia. (2005). 'Van 'terloopse rekenlessen' tot dagtaak', *Euclides* 81, 3, 94-98

Over de wending van Hans Freudenthal naar de reken- en wiskundendidactiek, de ontwikkeling van zijn ideeën daarover en zijn rol bij de veranderingen in het Nederlandse reken- wiskundeonderwijs.

Bastide-van Gemert, Sacha Ia. (2006). 'Elke positieve actie begint met kritiek' *Hans Freudenthal en de didactiek van de wiskunde*. Academisch proefschrift. Hilversum: Verloren.

Over de didactische opvattingen van Freudenthal, het ontstaan en de groei daarvan en de invloed die zijn ideeën uitoefenden, tot circa 1970.

Beckers, Danny. (1996). 'Jacob de Gelder en de wiskundige ideologie in Nederland (1800-1840)'. *Gewina*, I, 19, 18-22.

Beschrijving van de veranderingen in opvattingen over wiskunde rond 1800, die maakten dat het vak een centrale plaats kon gaan innemen in de curricula van het Nederlandse onderwijs. Dit aan de hand van het leven van de hoogleraar wiskunde en lesboeken-auteur Jacob de Gelder.

Beckers, Danny. (1996). 'Jacob de Gelder en de didactiek van de wiskunde', *Euclides*, 71, 254-262.

Een beschrijving van de didactische opvattingen van de wiskundedocent en hoogleraar Jacob de Gelder, met voorbeelden uit zijn lesboeken.

Beckers, Danny. (1996). 'Mathematics as a way of life: a biography of the mathematician Jacob de Gelder (1765-1848). *Nieuw Archief voor Wiskunde (IV)*, 14, 275-297.

Een biografische schets van de hoogleraar wiskunde en auteur van wiskundelesboeken Jacob de Gelder, met in het bijzonder aandacht voor zijn opvattingen over het nut en doel van wiskunde.

Beckers, Danny. (1996). 'Meetkunde-onderwijs in achttiende-eeuws Nederland'. *Nieuwe Wiskrant* 15, 3, 18-21.

Een beschrijving van een aantal meetkundeboeken en de bijbehorende didactiek, waarmee het meetkunde-onderwijs in de achttiende-eeuws Nederland wordt gekarakteriseerd.

Beckers, Danny en Kok-Escalle, Marie-Christine. (1998). *P.J. Baudet: instituteur modèle de la première moitié du XIXe siècle*. Nijmegen: KUN.

Leven en werk van P.J. Baudet, onderwijzer en auteur van lesboeken wiskunde en Frans. Tegen de achtergrond van de veranderende opvattingen over het nut en doel van onderwijs beschrijven de auteurs hoe Baudet zijn visie uitwerkt. Daarnaast kan zijn carrière worden beschouwd als exemplarisch voor een goede docent.

<http://www.math.ru.nl/onderzoek/reports/rep1998/rep9816.ps.gz>

Beckers, Danny. (1998). "'Het is al Mathesis dat de klok slaat': genootschappen en wiskundeonderwijs in Nederland buiten het reguliere onderwijs om (1780-1830)'. *De negentiende eeuw*, 22, 220-234.

Beschrijving van de particuliere genootschapsscholen die rond 1800 vorm gaven aan het wiskundeonderwijs voor een groep mensen die daar hoge verwachtingen van had. Zowel die verwachtingen als de uitwerking van het

onderwijs wordt aan de hand van een aantal niet gepubliceerde bronnen besproken.

Beckers, Danny. (1999). ‘ ”Come Children”: some changes in Dutch arithmetic textbooks, 1750-1850’. *Paradigm*, 1, 27, 18-25.

Aan de hand van twee exemplarisch gedoopte lesboeken rekenkunde worden de veranderingen beschreven die rond 1800 plaats hebben in het Nederlandse rekenonderwijs.

Beckers, Danny. (1999). ‘P.J. Baudet (1778-1858) en de didactiek van de wiskunde. *Euclides*, 75, 39-46.

De didactische opvattingen van P.J. Baudet uitvoerig beschreven aan de hand van voorbeelden uit zijn lesboeken.

Beckers, Danny. (1999). ‘ ”Mathematics our goal”: Dutch mathematical societies around 1800. *Nieuw Archief voor Wiskunde (IV)*, 17, 465-474.

Een overzicht van de genootschapscultuur in Nederland rond 1800, en de rol die binnen die cultuur de wiskunde werd geacht te gaan spelen in de samenleving.

Beckers, Danny. (2000). ‘Wisconstige Vermaecelijckheden III: Marci de boekhouder’. *Euclides*, 75, 6, 183-189.

Een achttiende-eeuwse boekhouder over toevierkanten.

Beckers, Danny. (2000). ‘ ”Een braaf en leerzaam meisje”: rekenonderwijs voor Biedermeier meisjes in Nederland, 1790-1850’. *Gewina*, 23, 107-122.

De rol van rekenen en wiskunde in het onderwijs aan meisjes in Nederland.

Beckers, Danny. (2000). ‘Positive Thinking: the reception of Lacroix’s theory of negative numbers in the Netherlands’. *Revue d’Histoire des Mathématiques*, 6, 95-126.

De opvattingen over negatieve getallen van Lacroix in Nederlandse lesboeken algebra werden omgeschreven om meer te voldoen aan “de Nederlandse smaak”.

Beckers, Danny. (2000). ‘Wisconstige Vermaecelijckheden IV: Goochelboeken’. *Euclides*, 75, 8, 277-281.

Opvattingen over wiskunde-onderwijs in goochelboeken rond 1800.

Beckers, Danny. (2000). ‘ ”My little arithmeticians”. Paedagogic ideals in Dutch mathematics education, 1790-1840’. *Paedagogica Historica*, 36, 979-1001.

Op drie niveaus worden doorsijpelende pedagogische ideaalbeelden in reken- en wiskundeboeken uit de eerste helft van de negentiende eeuw besproken.

Beckers, Danny. (2001). ‘Wisconstige Vermaecelijckheden V: Kindertijdschriften’. *Euclides*, 76, 4, 146-150.

Veranderende opvattingen over wiskunde-onderwijs, zichtbaar in negentiende-eeuwse kindertijdschriften.

Beckers, Danny. (2001). ‘ ”In veel Wijsheid is veel Verdriet”: J.W. Karsten (1775-1825) en zijn Volksmeetkunde’. *Euclides*, 76, 7, 254-259.

Het volksonderwijs in de meetkunde moest vooral het “sociale klassen”-denken bevestigen en was een propaganda-vehikel voor het metrieke stelsel.

Beckers, Danny. (2002). 'De trimetrische lijn van P.J. Baudet. Over een 19de-eeuwse onderwijzer en een klassiek meetkundig probleem. *Euclides*, 77, 4, 136-142.

De onderwijzer P.J. Baudet publiceerde over meetkundige vraagstukken en vervulde daarmee zijn rol als onderwijzer-geleerde in de eerste helft van de negentiende eeuw.

Beckers, Danny. (2003) "*Het despotisme der Mathesis*". *Opkomst van de propedeutische functie van de wiskunde in Nederland 1750-1850*. Academisch proefschrift. Hilversum: Verloren.

Veranderende opvattingen over wiskunde, veranderende opvattingen over het nut en doel van wiskunde-onderwijs en veranderende maatschappelijke betekenis van de wiskunde komen bijelkaar in dit proefschrift.

Beckers, Danny en Smid, Harm Jan. (eds). (2003). *M.I.S. Bevel: Grondbeginselen der Rekenkunde*. Hilversum: Verloren.

Tekstuitgave met uitvoerige inleiding van een rekenboek uit 1828 voor de lagere school van M.I. S. Bevel, geschreven ten behoeve van het onderwijs gegeven door het Leids Genootschap *Mathesis Scientiarum Genitrix*.

Beckers, Danny en Kool, Marjolein. (eds). (2004). *Willem Bartjens. De Cijfferinghe*. Hilversum: Verloren.

Tekstuitgave van de in 2004 teruggevonden eerste druk van Willem Bartjens *Cijfferinghe*, voorzien van een uitvoerige inleiding.

Beckers, Danny. (2005). '“Uit zucht om in de wiskunst bedreven te worden”: veranderingen in het onderwijs van de rekenschool van het genootschap Mathesis Scientiarum Genitrix, 1785-1850'. *Euclides*, 80, 4, 146-151.

Aan de hand van discussies en lesboek-publicaties van het Leidse wiskundig genootschap "MSG" een schets van de veranderingen van het nut en doel van wiskunde voor de samenleving tijdens de eerste helft van de negentiende eeuw.

Beckers, Danny. (2006). 'Van wiskunstige wetenschappen tot zuivere wiskunde – de negentiende eeuw'. In: Keestra, Machiel (red.), *Een cultuurgeschiedenis van de wiskunde*, Amsterdam: Nieuwezijds, pp. 151-180

Een schets van de ontwikkelingen in de wiskundebeoefening in de negentiende eeuw, waarin het onderwijs een centrale plaats krijgt toebedeeld. Nederland is daarbij een casus.

Beckers, Danny. (2006). 'Elementary mathematics education in the Netherlands ca 1800: new challenges, changing goals'. *Bulletin of the Belgian Mathematical Society* 13, pp. 937-940

Een korte schets van de veranderende opvattingen over nut en doel van wiskunde-onderwijs in Nederland rond 1800.

Beckers, Danny; Alberts, Gerard. (2010). Wiskunstige Verlostiging. De tijdschriften die het genootschap wel en niet uitgaf'. *Nieuw Archief voor Wiskunde* (V) 10, 1, 20-26.

De rol van het Wiskundig Genootschap in de Nederlandse publicatiecultuur. Het genootschap nam begin twintigste eeuw afstand tot de onderwijzers, om daar eind twintigste eeuw weer naar terug te keren.

Beckers, Danny. (2010) Het rekenen meester. Rekenmeesters en rekenonderwijs in zestiende-eeuws Europa, of: hoe bijzonder was Van Ceulen'. *Euclides* 86, 2, 71-75

Over de rekenmeesters-cultuur in zestiende-eeuws Europa, de Nederlanden in het bijzonder, en hoe Ludolf van Ceulen daarin past.

Beckers, Danny. (2012). 'Beschavingsoffensief in de reken- en wiskunde-les', *Lessen 7*, 2, 16-19.

De aanleiding en uitwerking van de introductie van rekenen en wiskunde in de curricula in Nederland rond 1800.

Beckers, Danny. (2012). 'Academie Minerva'. Rubriek "Getuigen", *Euclides* 88, 1, 53-54.

Het reken- en wiskunde-onderwijs aan de Groningse academie Minerva biedt een kijkje in het vroeg negentiende-eeuwse genootschapsonderwijs.

Beckers, Danny. (2013). 'Nomografie'. Rubriek "Getuigen", *Euclides* 88, 3, 115-116.

Nomogrammen waren voor de komst van de grafische rekenmachine een modern rekenhulpmiddel. Sommige onderwijzers vonden het de moeite waard om te laten zien hoe je eenvoudige nomogrammen zelf kon construeren.

Beckers, Danny. (2013). 'Mathematische Liefhebberij'. Rubriek "Getuigen", *Euclides* 88, 5, 244-246.

Een beschrijving van het tijdschrift dat door een groep onderwijzers en liefhebbers der wiskunde in de achttiende eeuw werd uitgegeven.

Beckers, Danny. (2013). 'Rolduc wiskundedictaten'. Rubriek "Getuigen", *Euclides* 88, 7, 348-349.

De wiskundedictaten die de docent H. van Buuren in de jaren zestig en zeventig van de negentiende eeuw gebruikte aan de katholieke kostschool Rolduc bieden een kijkje in de onderwijsopvattingen van een in bewustzijn groeiende politiek-religieuze minderheid in Nederland.

Berkel, Klaas van (1992) 'E.J. Dijksterhuis en het onderwijs in de wiskunde', *Euclides*, 68, 102-109.

Over de betekenis van E.J. Dijksterhuis voor het wiskundeonderwijs in het interbellum en zijn conflict met Tatyana Ehrenfest over het aanvankelijk meetkundeonderwijs.

Berkel, Klaas van. (1996). *Dijksterhuis. Een biografie*. Amsterdam: Bert Bakker.

Biografie van E.J. Dijksterhuis, die vooral bekend is geworden als historicus van de wiskunde, maar daarnaast ook als didacticus een belangrijke invloed uitoefende op het wiskundeonderwijs voor de tweede wereldoorlog. Verder speelde hij als redactielid van *De Gids* een rol in het culturele leven.

Berkel, Klaas van. (2000). 'De geboorte van een tijdschrift'. *Euclides* 75, 111-113.

Over het ontstaan van het tijdschrift *Euclides* en de rol van Dijksterhuis, Wijdenes en Ehrenfest-Afanassjewa daarbij.

Blij, Frederik van der. (2000). 'Rekening van winst en verlies'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 213-222.

Over wat er uit de schoolwiskunde verdween en of dat nu wel zo erg is.

Blom, Klaske. (2000). 'Van de Acten van bekwaamheid'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 89-104.

Over het programma, opleiders en studerende voor de akten K1 en K5 en het *Nieuw Tijdschrift voor Wiskunde*, dat bij de studie voor deze aktes een belangrijke rol speelde. Op basis van de doctoraalscriptie van de auteur.

Blom, Nora en Meester, Francis. (2000). 'Hanneke koos toch wiskunde'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 281-296.

Over de geringe deelname van meisjes aan het wiskundeonderwijs, mede door het onderwijs speciaal voor meisjes op de huishoudschool en de MMS, en over de werkgroep Vrouwen en Wiskunde.

Brenner, Lydia en Peerboom, Guusje. (2010). 'Het belang van handelsrekenen in het onderwijs'. *Nieuwe Wiskrant*, 30, 2, 32-38.

Onderzoek naar schoolboeken voor wiskunde in de 18^e eeuw. Opvallend is de grote nadruk op handelsrekenen en de geringe aandacht voor meetkunde.

Bunt, Lodewijk. (eds). (1962). *The training of a mathematics teacher in the Netherlands*. Groningen: J.B. Wolters.

Bevat naast algemene hoofdstukken ook enkele hoofdstukken waarin de feitelijke gang van zaken bij het opleiden van wiskundeleraars rond 1960 wordt beschreven. Met bijlagen waarin examenopgaven zijn opgenomen.

Dormolen, Joop van. (2000). 'Taalgebruik in schoolboeken'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*. 163-174.

Aspecten van taalgebruik in wiskundeboeken van de afgelopen honderd jaar, toegespitst op het oplossen van eerstegraads vergelijking met één onbekende.

Dopper, Jantien. (2010). 'Duytsche mathematique'. *Euclides*, 85, 6, 230-233.

Over de ingenieursschool die begin zeventiende eeuw aan de aan de Leidse universiteit werd verbonden, en met name de opleiding tot landmeter.

Freudenthal, Hans. (eds). (1976). 'Five years IOWO'. *Educational Studies in Mathematics*, 7, 3, 189-367.

Special van het tijdschrift *Educational Studies* met een beschrijving van de werkwijze en de activiteiten van het IOWO in de eerste helft van de jaren zeventig.

Goddijn, Aad. (2000). 'Lengte wordt breedte'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 337-353.

De geschiedenis van het meetkundeonderwijs: planimetrie, stereometrie, beschrijvende meetkunde en analytische meetkunde en de wending naar vectormeetkunde. Gaat het om de "lengte", d.w.z. een inleiding in het wetenschappelijke vak wiskunde, of om de "breedte", praktisch bruikbare meetkunde voor iedereen?

Goffree, Fred. (1979) *Leren onderwijzen met Wiskobas* (dissertatie). Utrecht:IOWO.

In het eerste hoofdstuk, *Tussen rekenkunde en didactiek*, wordt de geschiedenis geschetst van het reken(didactiek)onderwijs op de Kweekschool en de PA. Het betreft de periode van omstreeks de Tweede Wereldoorlog tot en met de jaren zestig.

Goffree, Fred. (1984) 'Joh. H. Wansink. Leraar wiskunde te Bussum, Schoonhoven, Zwolle, Arnhem en elders.' *Euclides*, 59, 358 - 384.

Verslag van een interview waarin de toen 92 jarige Joh. H. Wansink vertelt over zijn leven, zijn scholen, over zijn studies van de Deventer Kweekschool (1908-1912) tot en met zijn promotie in de wiskunde (1931) en ook over zijn werk op het gebied van didactiek en leerplannen.

Goffree, Fred. (1985) *Ik was wiskundeleraar*. Enschede: SLO

Vijf prominente wiskundeleraars uit de twintigste eeuw, J. K. Timmer, Joh. H. Wansink, P. Vredenduin, P. Van Hiele en K. Van Baalen vertellen, in gesprek met Fred Goffree over hun werk als wiskundeleraar en vele zaken die daarmee samenhangen.

Goffree, Fred en Freudenthal, Hans. (1987) 'Het Wiskundeonderwijs.' *Tien Jaar Leerplanontwikkeling, SLO 1975-1985*. Enschede: SLO.

De geschiedenis van het wiskundeonderwijs op de basisschool en in het voortgezet onderwijs vanuit het standpunt van de onderwijsontwikkeling. Startpunt vormen de projecten Wiskobas en Wiskivon van het IOWO. Ook wordt beschreven wat vooraf ging en wat er na de sluiting van het IOWO gebeurde.

Goffree, Fred. (1988) 'De Houten Rekenhanden.' *Panama Cursusboek nr. 6*, Utrecht: IOWO.

Op 15 april 1929 wordt Octrooi No 19765 verstrekt aan Sara Heijmans te Amsterdam, voor een 'toestel ten gebruike bij het rekenonderwijs, voorzien van in een verticaal vlak te plaatsen organen in den vorm van vingers.' De toelichting en werktekeningen bij dit octrooi geven een goede aanleiding voor een didactisch practicum.

Goffree, Fred en Jansen, Huub. (red.) (1989) *Nanda, wiskundelerares*. Enschede: SLO/VALO.

Een tijdsbeeld door de ogen van een bijzondere, reflectieve lerares wiskunde aan de mavo. Ze vertelt over haar eigen leven als kind, leerling, kwekeling, beginnend onderwijzeres en cursist voor de akte wiskunde l.o. Vervolgens is een aantal van haar publikaties over haar ervaringen met Wiskivon opgenomen.

Goffree, Fred. (1991) 'HF: werken aan onderwijs.' *Nieuw Archief voor Wiskunde*, vierde serie, 9, 2, 163 – 202.

Het leven van H. Freudenthal en zijn didactisch (denk)werk trekken voorbij. Te beginnen vlak na zijn komst naar Nederland in 1930, zijn contacten met velen o.a. in de Wiskunde Werkgroep, zijn professionele stilstand tijdens de Tweede Wereldoorlog, en vervolgens in toenemende mate in binnen- en buitenland actief met veel aandacht voor wiskundige leerprocessen bij kinderen en de ontwikkeling van wiskundeonderwijs.

Goffree, Fred en Manche, Mariëlle. (1991) 'Van Kijk op Kans naar Rekenwerk. Piet Scholten: twee decennia schooltelevisie (1,2).' *Willem Bartjens*, 10, 2/3, 79 – 92, en 4, 169 - 183.

De Nederlandse onderwijstelevisie (NOT) startte in 1963, in 1972 werd Piet Scholten, PA-docent in Zwolle, aangetrokken voor rekenen en wiskunde. In samenwerking met het wiskobasteam kwam zijn eerste product tot stand: Kijk op Kans, voor de bovenbouw van de basisschool. Het werd een heel pakket, met materiaal voor de kinderen, voor de leraar en voor de ouders (samen met TELEAC). Daarna volgen nog vele projecten, samen geven ze (in twee artikelen) een beeld van 20 jaar televisiewerk.

Goffree, Fred. (1992) 'De papyrus Rhind als inspiratiebron.' *Tijdschrift voor onderzoek en nascholing van het reken-wiskundeonderwijs*, 10, 4, 15 - 21.

In het jaar 1859 deed Henry Rhind een belangrijke aankoop in Luxor (Egypte), het was een papyrusrol van 5,5 m bij 33 cm. De papyrusrol blijkt een soort rekenboek te zijn met rekenopgaven uit het dagelijks leven van zo'n 4000 jaar geleden. De reflectie op dat rekenwerk van toen biedt een inspirerende mogelijkheid aan didactici voor het ontwerpen van reken-wiskundeonderwijs van nu.

Goffree, Fred. (1996) 'Hoe Ahmes met breuken rekende.' *Willem Bartjens*, 15, 3, 24 - 28.

Een op breukrekenen en basisschoolleraars toegespitste versie van het eerder genoemde artikel 'De papyrus Rhind als inspiratiebron'.

Goffree, Fred, Hoorn, Martinus van en Zwaneveld, Bert. (eds). (2000) *Honderd Jaar Wiskundeonderwijs*. Leusden: NVvW.

Jubileumboek t.g.v. het 75-jaring bestaan van de NVvW. Samengesteld met 30 auteurs, die hun onderwerp meestal vanuit verscheidene invalshoeken benaderden. In het totaal herkent men onder meer (examen)programma's en leerplannen, leerstof en schoolboeken, visies en doelstellingen, didactiek en lesgeven, leraren en leerlingen, vrouwen en wiskunde. Vanuit historisch oogpunt zijn enkele hoogtepunten: de commissie Beth-Dijksterhuis uit de jaren twintig, de WiskundeWerkgroep van de WVO, het WIMECOS-leerplan van 1958, het afschaffen van de beschrijvende meetkunde, de invoering van de infinitesimaalrekening, het seminar in Royaumont in 1959, de CMLW in de jaren zestig, de Mammoetwet in 1968, het IOWO in de jaren zeventig, Hewet en Hawex. Veel hoofdstukken worden in deze bibliografie ook apart beschreven.

Goffree, Fred. (2000) 'Vijf wiskundeleraren anno 1999.' In: *Honderd Jaar Wiskundeonderwijs*, 389 - 406.

In een open gesprek met Fred Goffree op 1 juni 1999 laten 5 wiskundeleraren hun licht schijnen op onder meer: wat is wiskunde als schoolvak, hoe heb je zelf de wiskunde in je studie ervaren, wat moeten leerlingen minstens van de wiskunde opsteken, de grafische rekenmachine, veranderingen in het programma, wiskunde A, praktische opdrachten, schoolse aanpakken, zelfstandig werken, wie heeft de verantwoordelijkheid, de wiskundesektie en de NVvW.

Goffree, Fred (2000) 'Wiskundeleraren over hun didactiek. De periode voor de grote veranderingen. (1924 - 1968).' In: *Honderd Jaar Wiskundeonderwijs*, 105 - 120.

Nagegaan wordt wat wiskundeleraren over hun onderwijs hebben gepubliceerd. Euclides was daarvoor het aangewezen medium. In de publikaties komt onder meer een verschuiving in de betekenis van didactiek naar voren: Wiskundeonderwijs in de geest van de wiskunde (1924-1945), de wiskunde en de didactiek (1945-1958), tussen WIMECOS en CMLW (1958-1960), nieuwe leerstof als didactiek voor de oude? (1960-1968).

Goffree, Fred. (2002) 'Wiskundedidactiek in Nederland. (1) Een halve eeuw onderzoek.' *Nieuw Archief voor Wiskunde*, 5/3, 3, 234 - 244 en 'Wiskundedidactiek in Nederland (2) De opbrengst.' 5/3, 4, 147 - 157.

Er worden 19 proefschriften over wiskundeonderwijs, verschenen tussen 1948 en 1999, besproken op hun wiskundig-didactische inhoud. Er is ook aandacht voor de gevolgde methodologie en het beoogde ontwikkelwerk. De variëteit is groot, maar het blijkt toch mogelijk alle dissertaties te positioneren op een plaats in het vlak van de didactische driehoek.

Goffree, Fred en Jansen, Huub. (2005) 'Professor Freudenthal op de Pedagogische Academie.' *Freudenthal 100. Speciale editie van PanamaPost en Nieuwe Wiskrant*, 114-122.

In de jaren 1975 en 1976 wordt op de PA te Gorinchem experimenteel opleidingsmateriaal voor het vak Wiskunde & Didactiek (in wording) uitgeprobeerd. Professor Freudenthal reist twee dagen per week met de ontwerpers/onderzoekers mee naar de lessen op de PA en het werk in de stagescholen. Hij spreekt met PA-studenten, met hun mentoren en met hun leerlingen op de stageschool. En hij reflecteert op wat er plaatsvond met zijn beide IOWO-maatjes.

Groen, Wim. (2000). 'Honderd jaar leerplanwijzigingen'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 223-238.

Ontwikkelingen en wijzigingen in het leerplan wiskunde, trends en invloeden van personen.

Groen, Wim. (2003). 'Vier decennia wiskundeonderwijs'. *Nieuw archief voor wiskunde*, 5, 4, 304-308.

Beschouwing over het wiskundeonderwijs van de afgelopen vier decennia, vooral naar aanleiding van inhoud en niveau van een aantal eindexamenopgaven. Artikel naar aanleiding van het afscheid van de auteur als vakdidacticus van de VU.

Groen, Wim. (2004). 'Transformatiemeetkunde'. *Euclides*, 79, 7, 295-301.

Artikel over lerarenopleider en schoolboekauteur Roelof Troelstra, het onderzoeksproject transformatiemeetkunde en de methode *Nieuwe Wiskunde*.

Groen, Wim en Moor, Ed de. (2012). 'Kijkmeetkunde, een ander uitgangspunt (1970-1980)'. *Nieuw Archief voor Wiskunde V*, 13, 4, 248-253.

Kijkmeetkunde is een informele aanpak van meetkunde, zowel voor de basisschool als voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Er wordt uitgegaan van de omringende ruimte en de daarin optredende verschijnselen.

Groen, Wim en Moor, Ed de. (2013). 'Meetkunde, stiefkind van het wiskundeonderwijs (1970-1990)'. *Nieuw Archief voor Wiskunde V*, 14, 1, 53-58.

Invloed van de 'moderne wiskunde' (New Math) van de jaren '60 op het meetkundeonderwijs.

Groen, Wim en Moor, Ed de. (2013). 'Meetkundeonderwijs tussen 1990 en 2007'. *Nieuw Archief voor Wiskunde V*, 14, 2, 117-122.

Overzicht van de wijzigingen van de verschillende leerplanherzieningen en de invloed daarvan op het meetkundeonderwijs.

Groen, Wim (2012). 'In memoriam Rudolf Troelstra'. *Euclides*, 88, 1, 59-60.

Naar aanleiding van het overlijden van Roelof Troelstra, vakdidacticus aan de VU en schoolboekenauteur, onder andere betrokken bij het project *Transformatiemeerkunde* uit de jaren zestig en de eerste versies van *Moderne Wiskunde*, eind jaren zestig/begin jaren zeventig.

Groenendijk, Gert. (2000). 'Beroepsonderwijs en wiskunde'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 259-269.

Wiskundeonderwijs op ambachtsscholen en ander nijverheidsonderwijs, met de nadruk op meetkunde en technisch tekenen.

Heuvel-Panhuizen, van den, Marja en Goffree, Fred. (1986) *Zo Rekent Nederland*. Enschede: SLO.

Ruim 150 leraren van bijna 60 basisscholen beschreven hun rekenles van 15 november 1983. Het totaal aan rekenonderwijsverhalen schetst een genuanceerd beeld van het, ook door nieuwe rekenmethoden gekleurde rekenonderwijs van de jaren tachtig.

Heuvel-Panhuizen, van den, Marja. (2010). *Reform under attack – Forty Years of Working on Better Mathematics Education thrown on the Scrapheap? No Way!* Utrecht: Freudenthal Instituut.

This paper addresses the reform of mathematics education in the Netherlands and the attacks that presently take place against this reform. It gives an overview of what Realistic Mathematics Education (RME) stands for and describes its origins and development, providing an history of the RME movement, especially for primary education.

Hiele, Pierre van. (2000). 'De illusie van het streng redeneren'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 71-82.

'Leerling en leraar in het tweede kwart van de twintigste eeuw'. Herinneringen aan vooral het meetkundeonderwijs en de pogingen dat onderwijs zo streng mogelijk op te zetten.

Hoorn, Martinus van. (1990 – 2006). '40 jaar geleden', *Euclides* 66-81.

Rubriek in het tijdschrift in *Euclides*, verschenen van september 1990 (nummer 1 van jaargang 66) tot en met juni 2006 (nummer 8 van jaargang 81). Vanaf september 2001 werd de naam van de samensteller Martinus van Hoorn vermeld, daarvoor gebeurde dat niet. In totaal zijn 134 afleveringen verschenen, te weten 4 x 9 afleveringen in de jaargangen 66 t/m 69, 12 x 8 afleveringen in de jaargangen 70 t/m 81, plus één extra aflevering in het nulnummer van de jaargang 76 (augustus 2000) onder de titel '50 jaar geleden'.

In principe werd in de oneven nummers van een jaargang een tekst gebruikt uit het tijdschrift *Euclides*, en werden in de even nummers opgaven gebruikt uit het *Nieuw Tijdschrift voor Wiskunde*, altijd van veertig jaar geleden – met één uitzondering, zoals boven genoemd. Tijdens het hoofdredacteurschap van Marja Bos werd enige malen een fragment uit *Pythagoras* gebruikt.

Hoorn, Martinus van, en Schuringa, Ynske. (1996) 'Interview met een erelid: Felix Gaillard'. *Euclides* 71, 281-283.

Felix Gaillard was het eerste bestuurslid van de Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraren die afkomstig was uit het lager beroepsonderwijs. Daarnaast was hij penningmeester van dezelfde vereniging, organisator van de jaarlijkse studiedag, en van de examenbesprekingen.

Hoorn, Martinus van. (2000) 'De eeuw van het wiskundeonderwijs'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 15-35.

Inleidende beschouwing, geconcentreerd op enkele actoren, resp. op enkele thema's.

Hoorn, Martinus van. (2000). 'Pythagoras en het wedstrijdelement'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 325-336.

Over het jongerentijdschrift *Pythagoras* en over olympiades en andere wedstrijden.

Hoorn, Martinus van. (2001) 'Bottema en Veldkamp. Bij de honderdste geboortedag van O. Bottema', *Euclides* 77, 128-134.

O. Bottema was voor de oorlog penningmeester van Wimecos. Hij schreef honderd 'Verscheidenheden' in *Euclides*. G.R. Veldkamp publiceerde jarenlang in het *Nieuw Tijdschrift voor Wiskunde*, bestemd voor akte-studerenden.

Hoorn, Martinus van. (2002). 'Interview met Albert Koldijk', *Euclides* 78, 46-50.

Albert Koldijk was jarenlang redactiesecretaris van *Euclides*. Hij was ook docent didactiek van de wiskunde aan de Rijks Universiteit Groningen, en organisator van nascholing voor mulo-docenten in de aanloop tot het nieuwe programma in 1968.

Hoorn, Martinus van. (2005). 'In memoriam Albert Koldijk', *Euclides* 81, 99.

Zie ook het vorige item.

Hoorn, Martinus van. (2008) '*Euclides* en de hbs vóór de Tweede Wereldoorlog. Aflevering 1', *Euclides* 83, 286-291.

Over de oorsprong van de hbs, over de oprichting van de organisaties Wimecos en Liwenagel, en over het begin van het tijdschrift *Euclides*.

Dit artikel, samen met de volgende twee afleveringen, vormt een uitgebreide schriftelijke neerslag van de door de auteur gehouden voordracht over hetzelfde onderwerp, gehouden op de studiedag van de HKRWO op 12 mei 2007.

Hoorn, Martinus van. (2008). '*Euclides* en de hbs vóór de Tweede Wereldoorlog. Aflevering 2', *Euclides* 83, 326-331.

Over de inhoud van het vak wiskunde en ontwikkelingen in de jaren 1920.

Hoorn, Martinus van. (2008). '*Euclides* en de hbs vóór de Tweede Wereldoorlog. Aflevering 3', *Euclides* 83, 366-371.

Over de ontwikkelingen in de jaren 1930.

Hoorn, Martinus C. van, (2011). 'Het wiskundeonderwijs in Nederland', college 8 in de Hovocursus *Wiskunde door de eeuwen heen*. Groningen.

College over de geschiedenis van het Nederlandse wiskundeonderwijs in het kader van "Hoger Onderwijs voor Ouderen", vanwege de Rijksuniversiteit Groningen. Gepubliceerd op

www.math.rug.nl/~broer/pdf/hovo8.pdf

Hoorn, Martinus C. van (2011). 'G. Krooshof en de didactiek van de wiskunde', *Euclides* 86, 220.

Inleiding bij de publicatie van een teruggevonden voordracht van Gerrit Krooshof, de latere hoofdredacteur van *Euclides*, uit 1937.

Hoorn, Martinus C. van (2012). 'Obe Postma als leraar aan de Rijks-hbs te Groningen'. In: Guichelaar, Jan, Huitema, Georg B. en Jong, Hylkje de, (red.) *Zekerheden in waarnemingen. Natuurwetenschappelijke ontwikkelingen in Nederland rond 1900*, 119-146. Hilversum: Verloren.

Over de hbs, exemplarisch over de Rijks-hbs te Groningen, over de exacte vakken die op de hbs werden gegeven, en over het leraarschap van Obe Postma, die vooral bekend is geworden als Fries dichter.

Kemme, Sieb, en Moor, Ed de. (2012). 'Meetkundeonderwijs op gymnasium en hbs 1900-1968. *Nieuw Archief voor Wiskunde* V, 13, 2, 102-109.

Beschrijving van inhoud en doelen van het meetkundeonderwijs op hbs en gymnasium tot de invoering van de Mammoetwet in 1968. Analyse van de discussies hierover gedurende deze periode.

Kindt, Martin. (2000). 'De erfenis van al-Khwarizmi'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 57-69.

De veranderingen in de schoolalgebra, van de traditionele stekunde met de nadruk op het bewerken van vormen, via de meer functionele benadering en later een structurele aanpak, tot de realistische aanpak die dominant rond het jaar 2000.

Kleijne, Wim. (2000). 'Leerboeken, hun uitgevers en auteurs'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 149-161.

Bespreking en voorbeelden van veel gebruikte schoolboeken voor wiskunde in de laatste honderd jaar, van MULO/Mavo tot vwo.

Klingens, Dick. (2005). 'N.L.W.A. Gravelaar (1851-1913)'. *Euclides* 80, 210-215.

Gravelaar was wiskundeleraar aan de kweekschool in Deventer, auteur van schoolboeken en van een aantal wetenschappelijk artikelen. In het onderhavige artikel wordt uitgebreid ingegaan op Gravelaars *Leerboek der rekenkunde*. (Zie ook Struik).

Klomp, Henk. (1997). *De Relativiteitstheorie in Nederland. Breekijzer voor democratisering in het interbellum*. Academisch proefschrift. Utrecht: Epsilon uitgaven.

Over de receptie van de relativiteitstheorie in Nederland, met veel aandacht voor het wiskundeonderwijs en de conflicten over het mechanicaonderwijs tussen wiskundigen (m.n. Dijksterhuis) en physici.

Kool, Marjolein. (1986). 'Wiskunde.' In: Gerritsen, Wim e.a. (eds.). *Vensters naar vroeger. Eenentwintig schoolvakken in Middeleeuws perspectief*, 77-79. Amsterdam, [Bulkboek].

Globale stand van zaken op het gebied van rekenen en wiskunde tijdens de Middeleeuwen in de Nederlanden.

Kool, Marjolein. (1988). 'What could we learn from master Christianus van Varenbraken?' In: Hay, Cynthia (ed.). *Mathematics from manuscript to print 1300-1600*, 147-155. Oxford: Clarendon Press.

Een vergelijking van het arithmetica-handschrift van Christianus van Varenbraken uit 1532 met andere zestiende-eeuwse Nederlandstalig rekenboeken.

Kool, Marjolein. (ed.) (1988). 'Christianus van Varenbrakens 'Die edel conste arithmetica'.' In: *Scripta* 21. Brussel: Omirel.

Kritische editie met inleiding en voetnoten van het arithmetica-handschrift van Christianus van Varenbraken uit 1532.

Kool, Marjolein. (1991). 'Op zoek naar de bron van een bijzonder arithmetica-tractaat'. In: Gerritsen, Wim e.a. (eds.). *Een school spierinkjes*, 104-106. Hilversum: Verloren.

Beschrijving van de relatie tussen het arithmetica-handschrift 440 van de universiteitsbibliotheek Groningen uit 1558 en het rekenboek 'Sonderlinghe boeck in dye edel conste arithmetica' van Gielis van den Hoecke uit 1537.

Kool, Marjolein. (1992). 'De rekenkundige termen van Simon Stevin'. *Scientiarum Historia* 18, 2, 91-107.

In deze studie wordt aangetoond dat Simon Stevin de rekenterminologie die hij hanteerde grotendeels ontleende aan zijn voorgangers. De keuze van termen die hij maakte was van grote invloed op de verdere ontwikkeling van de Nederlandse rekenterminologie.

Kool, Marjolein. (1992). 'Daert meest af heeft daar heeftet sijnen naem naer.' In: Backer, C. de (ed.). *Cultuurhistorische Caleidoscoop*, 349-363. Gent.

Beschrijving van het gebruik van rekentermen door Christianus van Varenbraken in zijn arithmetica-tractaat uit 1532, met glossarium.

Kool, Marjolein. (1994). 'Een zak met goud of een kat in de zak? Leren rekenen in de zestiende eeuw.' *Willem Bartjens*, 14, 2, 34-36.

Beschrijving van het arithmetica-handschrift van Peter van Halle uit 1568, uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel.

Kool, Marjolein. (1995). 'Toen x nog een grote onbekende was.' *Nieuwe Wiskrant*, 15, 1, 21-24. Vraagstukken die tegenwoordig met algebra worden opgelost werden in de Nederlandstalige rekenboeken uit de zestiende eeuw met allerlei specifieke rekenregels aangepakt. In dit artikel een overzicht.

Kool, Marjolein. (1998). 'Waarom kort als het ook lang kan?' *Nieuwe Wiskrant* 18, 1, 5-9. Artikel over wiskundige notaties in zestiende-eeuwse Nederlandstalige rekenboeken.

Kool, Marjolein. (1998). 'Ommedat al de werelt gheen latijn en can.' *Publiek Domein* 4, 3, 14-16.

Over de ontwikkeling van Nederlandstalige rekentermen in de rekenboeken uit de zestiende eeuw.

Kool, Marjolein. (1999). *Die conste vanden getale*. Academisch proefschrift. Hilversum: Verloren.

Studie over Nederlandstalige rekenboeken uit de vijftiende en zestiende eeuw, met een glossarium van rekenkundige termen. Bespreekt inhoud, taal en didactische aanpak van de rekenboeken.

Kool, Marjolein. (1999). 'Over de reling.' In: Faes, Willem e.a. (ed.). *Van rekenend Nederland voor Fred Goffree*, 103-105. Groningen.

Beschrijving van het zogeheten 'Joseph-spel'; een vraagstuk waarin de helft van de bemanning van een schip via een specifieke rekenkundige loting over boord wordt gezet.

Kool, Marjolein. (1999). 'Rekenboeken uit de vijftiende en zestiende eeuw: Veel lering en een beetje vermaak.' *De school Anno*, 17, 4, 10-16.

Hoe aspirant-kooplieden, - geldwisselaars, - boekhouders, - timmerlieden, - goudsmeden en -muntmeesters in de zestiende eeuw het rekenen met Hindoe-Arabische cijfers onder de knie kregen en in de beroepspraktijk leerden toepassen.

Kool, Marjolein. (2000). 'Raden of rekenen?' In: *Hoort wonder! Opstellen voor W.P. Gerritsen bij zijn emeritaat*, 91-96. Hilversum.

Beschrijving van overeenkomsten tussen enkele raadsels uit 'Een niev Clucht Boecxken' Antwerpen, 1549 en de recreatieve vraagstukken uit de zestiende-eeuwse Nederlandstalige rekenboeken.

Kool, Marjolein. (2000). 'Arithmetic in the Low Countries up to 1600: trade, tradition, terminology.' In: Radelet-De Grave, Patricia (ed.). *Histoire et épistémologie dans l'éducation mathématique*, 31-42. Troisième université d'été européenne, proceedings, volume I.

Beschrijving van de overgang in de zestiende-eeuwse Nederlanden van het penningrekenen naar het rekenen met de pen en de ontwikkeling van de Nederlandstalige rekenterminologie die daarmee gepaard ging.

Kool, Marjolein. (2000). 'Two pots and one lid: The first arithmetic textbooks in the Netherlands before 1600.' In: Wann-Sheng Horng en Fou-Lai Lin (ed.), *Proceedings of the HPM 2000 Conference, History in Mathematics Education: Challenges for a new millennium*, 1-17. Taiwan, Volume I.

Beschrijving van de reken-wiskundige inhoud van de Nederlandstalige rekenboeken uit de vijftiende en zestiende eeuw.

Kool, Marjolein en Smit, Jan. (2005). 'Bierdrinkers, bouwvakkers, trekvogels... vele variaties op hetzelfde somthema.' *Volgens Bartjens*, 24, 5, 4-6.

Het vraagstuk van de 'vereende krachten' komt door de eeuwen heen in allerlei variaties in reken- en wiskundeboeken voor. In dit artikel enkele varianten.

Kool, Marjolein. (2000). 'Wiskunde, een vrouwenvak?' In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 175-180.

Persoonlijke herinneringen aan de schooltijd, de opleiding aan de SOL en de tijd als leraar wiskunde en opleider voor wiskunde aan de Pabo, in het bijzonder over de problematiek rond meisjes en wiskunde.

Krüger, Jenneke. (2010) 'Lessons from the early seventeenth century for mathematics curriculum design'. *BSHM Bulletin: Journal of the British Society for the History of Mathematics*, 25, 3, 144-161.

Over het curriculum van de *Duytsche Mathematique*, de 17^e eeuwse ingenieursopleiding aan de Leidse universiteit, op basis van richtlijnen opgesteld door Stevin.

Krüger, Jenneke. (2011). 'Mathematics education for poor orphans in the Dutch Republic, 1754-1810. In: Bjarnadottir, Kristin e.a. (eds.). *Dig where you stand 2*. Proceedings of the second international conference on the history of mathematics education, 263-280. Lissabon: UIED .

Over de opleiding voor wezen in de fundatie van Renswoude en de rol van de wiskunde daarin. Zie ook volgens item.

Krüger, Jenneke. (2012). 'Wiskunde voor kansarme jongens in de achttiende eeuw'. *Nieuwe Wiskrant*, 31, 3, 4-10.

In de achttiende eeuw was er in de Republiek een groot tekort aan vakmensen met een goede wiskunde opleiding. Scholen waar onderwijs gegeven werd in wiskundige vakken waren schaars, duur en van wisselende kwaliteit. Halverwege de eeuw ontstond de Fundatie van Renswoude, met als doelstelling arme getalenteerde weesjongens een vakopleiding te geven, waarvoor een grondige beheersing van wiskunde de basis vormde.

Lange, Jan de. (1987). *Mathematics, insight and meaning*. Utrecht: OW&OC.

Uitvoerige beschrijving van het HEWET-project, een grootscheepse vernieuwing van het wiskundeprogramma in de bovenbouw van het VWO. Academisch proefschrift.

Lange, Jan de. (1993). 'Innovation in Mathematics Education using Applications: Progress and Problems'. In: Lange, Jan de e.a. (eds). *Innovation in Maths Education by Modelling and Applications*. New York: Ellis Horwood.

Beschrijving van achtergronden, problemen, veranderingen en nieuwe media bij en in het kader van de vernieuwing in het Nederlandse leerplan voor wiskunde in de bovenbouw van HAVO-VWO in de jaren tachtig.

Leen, Aldert. (1961). *De ontwikkeling van het rekenonderwijs op de lagere school in de 19^e en het begin van de 20^e eeuw*. Groningen: J.B. Wolters.

Academisch proefschrift over de geschiedenis van het rekenonderwijs, met o.a. aandacht voor de invloed van Pestalozzi.

Lepoeter, Kees. (2013). *Paul Eduard Lepoeter. Het intrigerende leven van een gedreven wiskundeleraar*. Eindhoven: uitgave in eigen beheer, elektronisch beschikbaar via

<https://www.nvvw.nl/16996/89-3>

Biografische schets van P.E. Lepoeter, wiskundeleraar en met W.J. Bos auteur van de succesvolle en vernieuwende wiskundemethode *Gids voor de ....* uit de jaren vijftig en zestig. Met achtergronden over de ontstaansgeschiedenis van deze serie.

Maanen, Jan van. (2000). 'Ze werden onrustig ...'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 181-192.

Historische schets van het gebruik van de geschiedenis van de wiskunde in het wiskundeonderwijs.

Maassen, Jan en Verhoef, Nellie (1990) *Nieuwe Wiskrant*, 9, 4, 3-10.

Over het ontstaan en verloop van de eerste A-olympiade, met alle opgaven van die eerste omlympiade.

Maassen, Jan. (2000). 'De vereniging en het tijdschrift'. in *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 43-56.

Schets van de geschiedenis van *Wimecos* en de NVvW, en van het tijdschrift *Euclides*.

Meerkerk, Linda van. (2005). *Meetkundeonderwijs in de achttiende eeuw: Een vergelijkende studie van drie didactische opvattingen*. Afstudeerscriptie Universiteit Utrecht.

Bespreking van de leerboeken en de didactische opvattingen van Christiaan Wolff, Alexis-Claude Clairaut en de Nederlander Pibo Steenstra in vergelijking met de *Elementen* van Euclides.

Moor, Ed de. (1990). 'Vormleer'. *Tijdschrift voor nascholing en onderzoek van het reken-wiskundeonderwijs*. 9, 1, 34-44.

Vormleer was een soort meetkunde, wat gedurende de 19-de eeuw een verplicht vak was op de lagere school.

Moor, Ed de. (1991-...) 'Vroeger. Historische columns over het rekenonderwijs.' *Willem Bartjens/Volgens Bartjens*.

Een serie van 110 korte historische columns over zeer uiteenlopende onderwerpen uit en aspecten van het rekenonderwijs. In de periode 1991 - ... verschenen in het tijdschrift *Willem Bartjens*, later *Volgens Bartjens*, het tijdschrift voor reken- wiskundedidactiek voor de basisschool.

Moor, Ed de. (1993) 'Het 'gelijk' van Tatiana Ehrenfest-Afanassjewa'. *Nieuwe Wiskrant*, 12, 4, 15-24.

Mevrouw Ehrenfest lanceerde al in 1916 haar ideeën over een informele aanpak van het aanvankelijk meetkundeonderwijs. Dit is aanleiding geweest tot een jarenlange discussie over aard en doelen van het meetkundeonderwijs.

Moor, Ed de. (1993). 'Jan Versluys 1845-1920'. *De School Anno*. 11, 1, 4-6.

Korte levensbeschrijving van een productieve reken- en wiskunedidacticus.

Moor, Ed de. (1994). 'Jan Versluys en het ontstaan van de vakdidactiek'. *De Nieuwe Wiskrant*, XIV, 1, 8-13.

Over Jan Versluys en diens didactiek boek *Methoden bij het onderwijs in de wiskunde en de wetenschappelijke behandeling van dat vak*.

Moor, Ed de. (1995). 'Vormleer – An innovation that failed'. *Paedagogica Historica*, New Series, XXXI, 1.

Zie het lemma: '100 jaar vormleer: een mislukking'.

Moor, Ed de. (1996). 'Het ongenoegen van Dijksterhuis'. *Nieuwe Wiskrant*, 14, 1, 8-13.

Dijksterhuis' was een voorstander van een wetenschappelijke aanpak van het meetkundeonderwijs van meet af aan. Hij had grote bezwaren tegen de informele aanpak van mevrouw Ehrenfest.

Moor, Ed de. (1996). '100 jaar vormleer: een mislukking'. *De negentiende eeuw*, 20, 2, 113-128.

Onder invloed van Pestalozzi werd in Nederland in het begin van de negentiende eeuw het vak Vormleer, een bepaald type aanvankelijk meetkundeonderwijs, ingevoerd. In 1857 werd het vak zelfs verplicht gesteld. In 1889 werd het vak echter tamelijk onverwacht vervangen door het vak tekenen.

Moor, Ed de. (1999). *Van vormleer naar realistische meetkunde*. Academisch proefschrift. Utrecht: CDB-press.

Een historisch-didactisch onderzoek naar het meetkundeonderwijs aan kinderen van vier tot veertien jaar in Nederland gedurende de negentiende en twintigste eeuw.

Moor, Ed de. (2000). 'Didactische pioniers'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 193-206.

Over de wiskunde Werkgroep van de Werkgemeenschap voor vernieuwing van Opvoeding en Ondewijs, in het bijzonder over mevr. Ehrenfest, Van Albada en Freudenthal.

Moor, Ed de. (2001), 'Euclides' moeilijkste eeuw'. *Euclides* 76, 8, 291-303.

Terugblik op de didactische ontwikkelingen en vernieuwingen in het meetkundeonderwijs gedurende de 20-ste eeuw in Nederland.

Moor, Ed de. (2013), 'Verwarring en Verbeelding'. *Lessen*, 8, 2, 11-14.

Over de *new math* en het rekenonderwijs in de jaren zestig en zeventig in de vorige eeuw, en de rol van de CMLW/IOWO in die jaren.

Schuring, Henk. (2000). 'Examens door de jaren heen 1' en 'Examens door de jaren heen 2'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 139-147 en 315-323.

Bespreking van en veel voorbeelden uit examens, in deel 1 van MULO en Mavo examens, in deel 2 van infinitesimaalrekening en stereometrie.

Sitters, Harry. (2004). 'Sybrandt Hansz. Cardinael (1578-1647). Een eigenzinnig meetkundige tussen Stevin en Huygens'. *Gewina* 27, 1, 14-32.

Over de meetkundige en rekenmeester Sybrandt Hansz. Cardinael, vooral bekend gebleven door zijn *Hondert Geometrische questien*.

Sitters, Harry. (2008). *Sybrandt Hansz Cardinael, 1578-1647. Rekenmeester en wiskundige. Zijn leven en zijn werk*.

Academisch proefschrift over de zeventiende-eeuwse wiskundige Sybrandt Hansz. Cardinael, die werkte als rekenmeester. Cardinael gaf er de voorkeur aan meetkundige vraagstukken op te lossen zonder algebraïsche methoden te gebruiken, waarmee hij in de ontwikkelingen van die tijd een conservatieve positie innam.

Smeur, Alphons. (1960). *De zestiende-eeuwse Nederlandse rekenboeken*. Academisch proefschrift. 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff.

Bibliografische studie naar de eerste gedrukte rekenboeken in het Nederlands.

Smid, Harm Jan. (1995) "A conflict at the Leyden gymnasium", *Proceedings of the first European Summer University on the History and Epistemology in Mathematics Education*, 393-399. Montpellier: IREM.

In 1821 werd de hoogleraar Jacob de Gelder benoemd tot leraar wiskunde aan de Latijnse school te Leiden. Zijn pogingen om het wiskundeonderwijs op hoger niveau te brengen leidden tot een heftig conflict met de rector van de school en uiteindelijk tot zijn ontslag.

Smid, Harm Jan. (1996) "Formative value or selection: the rise of mathematics education", *Proceedings of the second European Summer University on the History and Epistemology in Mathematics Education*, vol.I, 265-266. Braga: Universidade do Minho.

De invoering van het wiskundeonderwijs op de Latijnse scholen werd verdedigd met een beroep op de vormende waarde, in het beroepsonderwijs werd de nadruk gelegd op het nut van het vak. In de tweede helft van de negentiende eeuw werd ook een andere element van belang: wiskunde als selectie-instrument. Dat werd echter meestal niet expliciet zo geformuleerd.

Smid, Harm Jan. (1997) *Een onbekookte nieuwigheid? Invoering, omvang, inhoud en betekenis van het wiskundeonderwijs op de Franse en Latijnse scholen 1813-1865*, academisch proefschrift, Delft: DUP.

Het begin van het wiskundeonderwijs op de Latijnse scholen ligt in het *Organiek Besluit* van 1815, in de tweede helft van de eeuw speelde wiskunde een van de hoofdrollen op het voortgezet onderwijs. Deze ontwikkeling wordt in de proefschrift uitgebreid beschreven.

Smid, Harm Jan. (1998) 'Wiskundeonderwijs in de negentiende eeuw. Een omstreven succesverhaal'. *De Negentiende Eeuw*, 22, 4, 209-219.

Over de opkomst van de wiskunde als schoolvak in de negentiende eeuw en de discussies en tegenstand die dat opriep.

Smid, Harm Jan. (2000) 'David van Dantzig en de leer der vergelijkingen'. *Euclides*, 76,1, blz.64-67.

Over David van Dantzig en een artikel van zijn hand over het oplossen van vergelijkingen en wat daarbij mis gaat.

Smid, Harm Jan. (2000) 'De betekenis van David van Dantzig voor het onderwijs in de wiskunde'. In: Alberts, Gerard en Blauwendraat, Hendrik, *Uitbeelden in Wiskunde*.

Proceedings symposium Van Dantzig 2000. Amsterdam: CWI-Publications, 39-57.

Van Dantzig scheef een aantal belangwekkende publicaties over de didactiek van de wiskunde waarbij hij soms teggendraadse opvattingen verkondigde. Het is interessant die opvattingen met die van Freudenthal te vergelijken.

Smid, Harm Jan. (2000). 'Wiskundeonderwijs op bijna vergeten scholen'. In: *Honderd jaar Wiskundeonderwijs*, 121-137.

Over het wiskundeonderwijs op de MULO-scholen, een nu verdwenen schooltype dat in de eerste zestig jaar van de 20^e eeuw van groot maatschappelijk belang was.

Smid, Harm Jan. (2000). 'Dien onvergelijklijken stap vooruit'. In: *Honderd jaar Wiskundeonderwijs*, 297-313.

De introductie van de analyse op de HBS en gymnasium was een langdurig en moeizaam proces, dat een aantal mislukte en half gelukke pogingen kende. In dit artikel wordt hierop ingegaan.

Smid, Harm Jan. (2004). 'Bos & Lepoeter en de terugkeer der zelfwerkzaamheid'. *Euclides*, 79, 6, 254-259.

In de jaren vijftig publiceerden Bos en Lepoeter hun succesvolle serie *Gids voor...* Het didactisch belang daarvan is later wat ondergesneeuwd maar wordt in dit artikel opnieuw benadrukt.

Smid, Harm Jan. (2006). 'Between the market and the state. *Paedagogica Historica*, XLII, IV&V, 575-586.

Bij de invoering van het vak wiskunde op het voortgezet onderwijs in de negentiende eeuw speelden zowel de overheid als de "markt" een cruciale rol. Wat zij wel, respectievelijk niet deden wordt in dit artikel geanalyseerd.

Smid, Harm Jan. (2006). 'Het dubbele programma van Jan Versluys', *Euclides*, 82, 2, 42-45.

Jan Versluys publiceerde in 18 het eerste boek over wiskundendidactiek in Nederland. Het ging hem daarbij zowel om een didactisch verantwoorde, als om een wetenschappelijk verantwoorde behandeling van dat vak.

Smid, Harm Jan. (2008). 'Lerarenopleidingen in de eerste helft van de negentiende eeuw'. *Euclides*, 83, 8, 402-405.

In 1827/27 werd een halfslachtige poging gedaan om lerarenopleidingen voor de Latijnse school op te richten. Die verliepen na enige tijd maar lieten hun sporen na bij de nieuwe invoering daarvan in de jaren vijftig van de 20^e eeuw.

Smid, Harm Jan. (2008). 'Heuristic Geometry Teaching: Preparing the Ground or a Dead End?' In Barbin, Evelyne e.a. *History and Epistemology in Mathematics. Proceedings of the 5th European Summer University Education.*, Plzň, 755- 763.

In de negentiende eeuw pleitten Duitse en Nederlandse didactici voor *heuristisch* wiskundeonderwijs. Een bron van inspiratie was o.a. de Franse wiskundige Clairaut. Wat bedoelden ze daarmee en wat betekende dat in de praktijk?

Smid, Harm Jan. (2008). 'Herrie in de tent'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 84, 2, 52-53. Over de introductie van de *Hewet*, en dat met name wiskunde A rond 1980. Er wordt een parallel getrokken met de discussies over de voorstellen van de *cTWO* rond 2008.

Smid, Harm Jan. (2009). 'In reprise?' Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 84, 4, 137-139. In de jaren vijftig werden er nieuwe wiskundeprogramma's voor gymnasium- α geïntroduceerd: geschiedenis van de wiskunde en statistiek. Een vergelijking met de huidige discussies over wiskunde-C ligt voor de hand.

Smid, Harm Jan. (2009). 'Verplicht of niet verplicht, dat was de kwestie'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 84, 6, 228-230.

Staatssecretaris Ginjaar-Maas wilde wiskunde als eindexamen voor iedereen verplicht stellen, o.a. uit emancipatorische motieven. Dat riep heel wat discussies op.

Smid, Harm Jan. (2009). 'Aansluiting: continu of discreet?'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 84, 8, 289-291.

Er is veel te doen over de aansluiting tussen het voortgezet onderwijs en het tertiair onderwijs, vooral op het gebied van het rekenen en wiskundige vaardigheden. Helemaal nieuw is die discussie niet, ook in de jaren dertig was er al het nodige te doen op dit terrein.

Smid, Harm Jan. (2009). 'Examens en gestrengheid'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 85, 2, 80-83.

De discussie over het niveau van de (eind)examens is niet nieuw. Zolang als er examens worden afgenomen – op de manier zoals we dat nu doen eigenlijk vanaf de oprichting van de HBS in 1863 – worden die al bekritiseerd.

Smid, Harm Jan. (2009). 'Michiel Izaac Swarts Bevel. Een man van gewicht(en)'. *Leids Jaarboekje 2009*, 101, 134-153.

M.I.S. Bevel, die leefde van 1778 tot 1833, begon zijn loopbaan als schoolmeester, werd docent wiskunde en uiteindelijk arrondissementsjager in Leiden. Zijn carrière is een mooi voorbeeld van hoe je via onderwijs, op basis van kennis van wiskunde, in het begin van de negentiende eeuw op de sociale ladder omhoog kon komen.

Smid, Harm Jan. (2009). 'Foreign influences on Dutch mathematics teaching'. In K. Bjarnadottir, Kristin e.a. (eds.). In: *Dig where you stand*. Proceedings of the conference on ongoing research in the history of mathematics education, 209-221. Reykjavik: University of Iceland School of Education.

In de negentiende eeuw onderging het Nederlandse wiskundeonderwijs de nodige invloeden uit Frankrijk en Duitsland. Opmerkelijk is dat in de eerste helft van de twintigste eeuw van buitenlandse invloeden nauwelijks meer sprake was.

Smid, Harm Jan. (2010). 'Het doel en de middelen'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 85, 4, 162-164.

Over de geschiedenis van Wimecos/de NVvW, het doel van de vereniging en de middelen die daarvoor ter beschikking stonden.

Smid, Harm Jan. (2010). 'Uitgerekend?!'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 85, 6, 252-253. Over opkomst en ondergang van het rekenonderwijs op de latijnse school, gymnasium, HBS en de MULO.

Smid, Harm Jan. (2010). 'Bevoegd en misschien bekwaam'. Rubriek "Het Geheugen" *Euclides*, 85, 7, 283-285.

Over de bevoegdheidsregeling en de LO - onderwijsakte voor wiskunde.

Smid, Harm Jan. (2010). 'Een stem uit het verleden'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 86, 2, 76-78.

Artikel naar aanleiding van het overlijden van Kees van Baalen, in de jaren zeventig behorend tot de groep van "kritiese leraren", die het onderwijs maar eigenlijk de hele maatschappij grondig wilden veranderen. Van Baalen was een van de weinige leraren wiskunde die daarbij betrokken waren.

Smid, Harm Jan. (2011). 'De ondergang van een keuzevak'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 86, 4, 146-148.

Bij de invoering van de mammoet wet werd het vak wiskunde II ingevoerd als keuze mogelijkheid voor de betere b-leerlingen. Na een jaar of tien verdween dat vak weer in het kader van de Hewet-veranderingen.

Smid, Harm Jan. (2011). 'Van mei tot mei', Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 86, 6, 267-269.

Over de lotgevallen van het wiskundeonderwijs en de leraren wiskunde in de tweede wereldoorlog, met name de Joodse leraren.

Smid, Harm Jan. (2011). 'De docent en zijn vak', Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 86, 7, 299-301.

Over de stagnatie op het terrein van het leerplan wiskunde, vooral voor de HBS, in de eerste helft van de 20^e eeuw, en de achtergronden van het Wimecos-leerplan, ingevoerd in 1958.

Smid, Harm Jan. (2011). 'De inspecteur komt!'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 87, 2, 72-74.

De eerste inspecteur voor de gymnasia, Henricus Wijnbeek speelde een belangrijke rol bij de invoering van het vak wiskunde op de Latijnse scholen in de eerste helft van de 19e eeuw. Daniel Steyn Parvé deed dat bij de invoering van de HBS in de tweede helft van die eeuw.

Smid, Harm Jan. (2012). 'Het zwakke geslacht?' Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 87, 4, 163-167.

In 1981 werd de werkgroep *Vrouwen en Wiskunde* opgericht, om wat te doen aan de achterstand van meisjes bij het wiskundeonderwijs. Na zo'n jaar of tien begon het enthousiasme wat te tanen en inmiddels is van activiteiten op dat terrein weinig meer te merken – zonder dat duidelijk is of de achterstanden van meisjes nu zijn verdwenen.

Smid, Harm Jan. (2012). 'Spoorloos verdwenen?', Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 87, 6, 247-249.

De vakken mechanica en cosmografie kwamen in 1863 op het programma van de HBV en bleven daarop tot het einde aanwezig. Ze werden meestal door wiskundeleraren gegeven. Van de oorspronkelijk praktische insteek van deze programma's bleef al spoedig weinig over.

Smid, Harm Jan. (2012). 'Zo'n kans krijg je nooit meer'. Rubriek "Het Geheugen", *Euclides*, 87, 7, 317-320.

Over de 'Commissie Ontwikkeling Wiskunde-onderwijs 1^e fase v.o.', ingesteld in 1987. Doel was de modernisering van het onderbouw-programma over de volle breedte van het v.o. in de geest van de realistische

wiskunde, de invoering van de *basisvorming* speelde ook een belangrijke rol. George Schoemaker speelde een sleutelrol in deze commissie.

Smid, Harm Jan. (2012). 'The Rise and Fall of Some Topics in Dutch School Mathematics'. *International Journal for the History of Mathematics Education*, 7, 2, 2012, 47-63.
Studie over de opkomst en ondergang van drie schoolvakken in het voortgezet onderwijs: rekenen, stekunde en beschrijvende meetkunde.

Smid, Harm Jan. (2012) 'The first international reform movement and its failure in The Netherlands'. In: Bjarnadottir, Kristin e.a. (eds.). *Dig where you stand 2*. Proceedings of the second International Conference on the History of Mathematics Education, 463- 475.
Lissabon: UIED.

De eerste internationale Reform-beweging onder impuls van Felix Klein, had weinig invloed in Nederland. In dit artikel worden de oorzaken daarvan nagegaan.

Smid, Harm Jan. (2013), 'Wie wat bewaart, heeft wat'. *Euclides*, 88, 7, 330-332.
Over het archief van Wimecos/NVvW, naar aanleiding van de overbrenging van dat archief naar het Regionaal Archief Haarlem.

Staf I.O.W.O. (1972). 'Bij de instelling van het IOWO' en 'Ter Inleiding' *Euclides*, 47, 7&8, 237-248.

Inleidend artikel over achtergronden en ontstaan van het IOWO in speciaal dubbelnummer van het tijdschrift *Euclides* ter gelegenheid van de officiële opening van het IOWO in 1971.

Struik, Dirk. (1929). 'N.L.W.A. Gravelaar (1851-1913). *Euclides*, 6, 204-207.
Biografische schets van de Deventer wiskundige, leraar en auteur N.L.W.A. Gravelaar. Hij schreef o.a. enkele historische artikelen.

Struik, Dirk. (2000). 'Schoolwiskunde voor de Eerste Wereldoorlog'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 37-41.
Persoonlijke herinneringen aan de HBS en de studiejaren, met name voor wat betreft het wiskundeonderwijs.

Vonk, Guus en Doorman, Michel. (2000). 'Van schrapkaart tot internet'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 375-388.
De geschiedenis van de "computerkunde" en het informatica onderwijs.

Wansink, Johan. (1962). 'Arithmetic and algebra in the Dutch schoolsystem'. In: Freudenthal, Hans. *Report on the relations between arithmetic and algebra*. 5-19. Groningen: J.B. Wolters.
Overzicht van het onderwijs in rekenen en algebra in het Nederlandse basis voortgezet onderwijs rond 1960.

Wansink, Johan. (1964). 'Aspecten van de opleiding tot wiskundeleraar in Nederland – anno 1963'. *Euclides*, 40, 1, 1-11.
Gaat over de actuele stand van zaken anno 1963 van de lerarenopleiding wiskunde, bevat echter veel historische verwijzingen.

Wansink, Johan. (1973). 'Franse invloed op de schoolmeetkunde in Nederland'. *Euclides*, 48, 107-110.

Beschrijft de invloed van Franse leerboeken voor meetkunde op de leerboeken voor de HBS in de laatste decennia van de negentiende eeuw, vooral op de boeken van Jan Versluys.

Wansink, Johan. (1973). 'Eén jaar uit honderd, een terugblik op het jaar 1872'. *Euclides*, 48, 135-138.

Wat er zoal gebeurde in het jaar 1872 op het gebied van het onderwijs in de wiskunde.

Wansink, Johan. (1974). 'De zogenaamde "nieuwere meetkunde" in de wiskundeprogramma's van de h.b.s. een terugblik', *Euclides*, 49, 361-373.

Over het programma voor vlakke meetkunde op de HBS en de pogingen om dat meer in overeenstemming te brengen met wetenschappelijke stand van zaken. Met 'nieuwere meetkunde' werd projectieve meetkunde bedoeld, van de invoering daarvan kwam niets terecht.

Wansink, Johan. (1974) 'Euclides in de twintiger jaren', *Euclides*, 50, 142-148.

Over de ontstaansgeschiedenis en de inhoud van Euclides in de twintiger jaren, met interessante verwijzingen naar publicaties in andere tijdschriften.

Wansink, Johan. (1976). 'Schoolboekenmarkt voor wiskunde'. *Euclides* 51, 315-317.

Op basis van enquetes 1961 en 1973, geeft de auteur een indicatie van het marktaandeel van de verschillende schoolboeken voor wiskunde, in de periode voor en na de invoering van de mammoetwet.

Wansink, Johan. (1976). '1874-1974. Een herinnering aan het werk van Jan Versluys'. *Euclides*, 51, 230-236.

Biografische schets van Jan Versluys en een bespreking van het belang dat hij voor het Nederlandse wiskundeonderwijs heeft gehad. Met name zijn schoolboeken en didactische publicaties komen aan de orde.

Wansink, Johan. (1976). 'Een halve eeuw Wimecos-NVWL 1926-1976'. *Euclides*, 52, 1-17.

Ontstaan en geschiedenis van Wimecos en de NVvW, de verhouding tot het gymnasium en de (vaak vergeefse) pogingen tot modernisering van het HBS-programma.

Wansink, Johan. (1978). 'Some aspects of the development of the Dutch schoolbookmarket from 1800 to 1940'. *Nieuw Archief*, 206-230.

Overzicht van de meeste gebruikte schoolboeken voor wiskunde in de periode 1800-1940. Belangrijke bron is de enquête uit 1890 van P. Koppeschaar voor de lagere klassen van de HBS.

Wansink, Johan. (1978). 'De regel van drieën, volgens Bartjens, een didactisch fossiel'. *Euclides*, 54, 2-7.

De regel van drieën, die aangeeft hoe de vierde evenredige berekend kan worden wanneer er drie bekend zijn, speelde eeuwen lang een belangrijke rol in het rekenonderwijs met veel praktische toepassingen. Het veelvuldige gebruik was een voorbeeld van mechanisch en trucmatig rekenwerk.

Werf, Sylvia van der. (1989). *Wiskunde in het LHNO, logisch toch!* Utrecht: Vrouwen en Wiskunde.

Beeld van het wiskundeonderwijs in het LHNO, zoals dat naar voren komt in interviews met 8 wiskundedocenten en een enquête, verstuurd naar wiskundesecties van alle LHNO-scholen.

Wijdeveld, Edu e.a. (2000). 'Van CMLW tot Freudenthal Instituut'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 355-374.

De Commissie Modernisering Leerplan Wiskunde, opgericht in 1961, bereidde de grote leerplanwijzigingen bij de invoering van de Mammoetwet voor. Het werk van de commissie werd voortgezet door het IOWO, later na de oprichting van de SLO in afgeslankte vorm voortgezet als de vakgroep OW&OC, nog weer later herdoopt tot Freudenthal Instituut. Het erbij betrekken van het basisonderwijs (Wiskobas) was een belangrijke stap. Het artikel beschrijft de geschiedenis van deze instellingen

Zwaneveld, Bert. (2000). 'Kansrekening en statistiek'. In: *Honderd jaar wiskundeonderwijs*, 239-251.

De geschiedenis van het onderwijs in de kansrekening en statistiek; van gymnasium α in de jaren vijftig, bij wiskunde I op het vwo in de jaren zeventig tot de stand van zaken rond het jaar 2000.